

Gombos Katalin¹

Az uniós jog hatásai a tagállami bíróságok jogértelmezési gyakorlatára

Bevezetés

A bírói jogalkalmazási tevékenység² összetett kognitív folyamat, amelynek központi eleme a jogforrás értelmezése.³ Az uniós jogban a bírói jogértelmezés több okból is sajátosan alakul. Egyrészt a tagállami jogoktól részben eltérő módszertannal érvényesül, másrészt e tevékenység kiemelt súlya az előzetes döntéshozatali eljárás révén hangsúlyosan érvényesül, hiszen az alapító szerződésekben megfogalmazott célok eléréséhez az egyik legfontosabb eszköz az, hogy a tagállamokban egységesen alkalmazandó uniós jog jöjjön létre,⁴ amit az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság) jogértelmezési monopóliuma biztosít. Az uniós jog alapvetően kompromisszumos technikával születik, akár a nemzetközi szerződések hagyományos megkötésének technikájával alkotott alapító szerződésekről vagy azok módosításáról van szó, akár az intézményi közreműködéssel, de jelentős tagállami jogalkotási túlsúllyal megvalósított másodlagos jogalkotásról beszélünk. Ez a keletkezési mód magában hordozza, hogy a 27 tagállam egyeztetései folytán létrejött szabályszerűség a tagállami jogokhoz képest hézagosabb, nem mindig kellően precíz megfogalmazású, és előfordul, hogy bizonyos kérdésekben hallgat. Vannak továbbá olyan normatív rendelkezések is, amelyek széles körű mérlegelési lehetőséget teremtenek. Ezen okok miatt a hagyományos jogértelmezési feladat mellett a Bíróságnak jogfejlesztési feladata is gyakrabban adódik, mint a tagállami jogalkalmazás során.

¹ Tanszékvezető, habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európai Köz- és Magánjogi Tanszék. Kapcsolat: simonne.gombos.katalin@uni-nke.hu.

² Lásd Tamás András: Bíró és törvény – Az ítélkezés szabadságfoka. *Magyar Jog*, 57. (2010), 6. 339–348.

³ A jogértelmező tevékenység jelentőségéről lásd D. Neil MacCormick – Robert S. Summers: *Interpreting statutes: A comparative study*. New York, Routledge, 2016.

⁴ A jogértelmező tevékenység jelentőségéről lásd Alec Stone Sweet: *The judicial construction of Europe*. Oxford, Oxford University Press, 2004. 1–45.

A jogértelmezés módszertana

A jogértelmezés többféle módszere ismert, történetileg visszatekintve már a legkorábbi ismert két értelmezési módszer a grammatikai és a logikai értelmezés volt. A természetjogi felfogások – különösen annak észjogi iskolája – a rendszertani értelmezést tette hozzá az értelmezési módszerekhez, majd az első nagy „rendszeralkotó” Carl Friedrich von Savigny volt, aki a modern jogtudomány számára kidolgozta az úgynevezett négyes jogértelmezési kánont. A kánon az értelmezés egymásra épülő lépcsőfokait jelentette, eszerint az egyszerűbb nyelvtani és logikai értelmezés után a rendszertani és történeti értelmezést is használni kell a norma szövegének értelmezése során.⁵

Az uniós jog alapvető sajátossága, hogy normái több nyelven születnek, így gyakran a helyes fogalomértelmezéshez⁶ úgy juthatunk el, ha a klasszikus kánonon kívüli, az uniós jog sajátosságaiból fakadó jogértelmezési technikákkal egészítjük ki az interpretáció tárházát.⁷ Így szerep juthat analógiás jogértelmezésnek,⁸ klasszikus dogmatikai elvek⁹ használatának, a szubjektív jellegű jogalkotói akarat, szándék kutatásának¹⁰ vagy az inkább objektív alapúnak tekinthető, célnak rendelt értelmezésnek.¹¹ Teleologikus értelmezéssel az alapító szerződésekben megfogalmazott célkitűzéseknek alárendelve kutatjuk az uniós fogalmak helyes értelmét. Emellett az *effet utile* elv úgy foglalható össze, hogy az uniós fogalmakat mindig úgy kell

⁵ A Savigny által kidolgozott kánont utóbb Rudolf von Jhering gazdagította, kidolgozta ugyanis a cél érdekében folyó jogértelmezés technikáját, ő ugyanis az adott norma értelmezését úgy látta megragadhatónak, ha az általa elérni kívánt célt tartja a bíró szem előtt, és ennek fényében igyekszik az elé tárt ügyben a norma értelmét konkretizálni.

⁶ A fogalomértelmezés gyakran fogalomelhatárolási kérdéseket érint. Ennek értelmezési technikájára lásd Kornélia Kozák: *Die Abgrenzung zwischen der Niederlassungsfreiheit und dem freien Dienstleistungsverkehr*. In Christian Schubel – Stephan Kirste – Peter-Christian Müller-Graff (szerk.): *Jahrbuch für Vergleichende Staats- und Rechtswissenschaften* – 2013. Baden-Baden, Nomos, 2014. 135–157.

⁷ Az uniós jog sajátosságaiból fakadó speciális jogértelmezési technikákra lásd bővebben: Gombos Katalin: *Bírói jogvédelem az Európai Unióban – Lisszabon után*. Budapest, CompLex, 2011. 134–146.

⁸ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-64/82. Tradax Graanhandel BV kontra az Európai Községek Bizottsága ügyben 1984. március 15-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1984:106, 12. pont; Európai Unió Bírósága – Törvényszék: T-125/96. és T-152/96. Boehringer Ingelheim Vetmedica GmbH és C.H. Boehringer Sohn kontra az Európai Unió Tanácsa (T-125/96. sz.) és az Európai Községek Bizottsága (T-152/96. sz.) ügyben 1999. december 1-én hozott ítélet, ECLI:EU:T:1999:302, 58. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-23/00. Európai Unió Tanácsa kontra Boehringer Ingelheim Vetmedica GmbH és C. H. Boehringer Sohn ügyben 2002. február 26-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2002:118, 52. pont.

⁹ A dogmatikai alapok a normativizmus elméletében különös jelentőséggel bírnak. Lásd erről: Hans Kelsen: *Tiszta jogtan*. Ford. Bibó István. Budapest, Rejtjel, 2001.

¹⁰ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-267/03. Lars Erik Staffan Lindberg elleni büntetőeljárás ügyben 2005. április 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2005:246, 30. pont.

¹¹ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-267/03. Lars Erik Staffan Lindberg elleni büntetőeljárás ügyben 2005. április 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2005:246, 30. pont.

értelmezni, hogy a jogalkotó valódi szándékának megfelelően, hatékonyan tudjanak érvényesülni.¹² A dinamikus jogértelmezés a szó szerinti és teleologikus értelmezésen túl arra ad lehetőséget, hogy a konkrét jogintézmény fogalmát a kor változó igényeihez és a felmerülő új jogi elvárásoknak megfelelően lehessen alkalmazni.¹³ Fontos kiinduló tétel, hogy az uniós jogi fogalmakat autonóm módon kell értelmezni.¹⁴ A jog-összehasonlítás az uniós jog sajátosságából következő értelmezési elv, legális definíció híján ugyanis sokszor az egyes tagállamok közös jogi hagyományai adnak támpontot egy értelmezendő uniós fogalom valós értelmének behatárolására.¹⁵ A fogalom-interpretáció alapja lehet az uniós jog többnyelvű sajátosságából levezethető, különböző nyelvi változatok szerinti értelmezés.¹⁶ Ezeken túl értelmezési alap lehet a Szerződés,¹⁷ a jogelvek,¹⁸ a „precedensek”,¹⁹ a nemzetközi

¹² Koen Lenaerts: *L'égalité de traitement en droit communautaire. Un principe unique aux apparences multiples. Cahiers de droit européen*, 27. (1991), 1–2. 3–41, különösen 38.

¹³ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-218/85. Association comité économique agricole régional fruits et légumes de Bretagne kontra A. Le Champion ügyben 1986. november 25-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1986:440.

¹⁴ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-443/03. Götz Leffler kontra Berlin Chemie AG. ügyben 2005. november 8-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2005:665., 45–46. pont.

¹⁵ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-119/05. Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato kontra Lucchini SpA. ügyben 2007. július 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:434.

¹⁶ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-29/69. Erich Stauder kontra Ville d'Ulm – Sozialamt ügyben 1969. november 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1969:57.

¹⁷ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-218/82. Az Európai Közösségek Bizottsága kontra az Európai Közösségek Tanácsa ügyben 1983. július 18-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1983:369, 15. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-201/85. és 202/85. Marthe Klensch és társai kontra Secrétaire d'État à l'Agriculture et à la Viticulture ügyben 1986. november 25-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1986:439, 21. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-314/89. Siegfried Rauh kontra Hauptzollamt Nürnberg-Fürth ügyben 1991. március 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1991:143, 17. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-98/91. A. A. Herbrink kontra Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ügyben 1994. január 27-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1994:24, 9. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-1/02. Privat-Molkerei Borgmann GmbH & Co. KG kontra Hauptzollamt Dortmund ügyben 2004. április 1-jén hozott ítélet, ECLI:EU:C:2004:202 30. pont.

¹⁸ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-418/97. és C 419/97. ARCO Chemie Nederland Ltd kontra Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (C-418/97. sz. ügy) és Vereniging Dorpsbelang Hees, Stichting Werkgroep Weurt+ és Vereniging Stedelijk Leefmilieu Nijmegen kontra Directeur van de dienst Milieu en Water van de provincie Gelderland (C-419/97. sz. ügy) ügyben 2000. június 15-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2000:318, 37. pont.

¹⁹ A C389/05. ügyben (Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-389/05. Az Európai Közösségek Bizottsága kontra Francia Köztársaság ügyben 2008. július 17-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2008:411) a Bizottság érvelése egy korábbi „ítélet fényében” megfogalmazást tartalmazta. Példaként hozható az az eset is, amikor a Bizottság versenylétfüggelgeti jogkörében határozatot hoz, amely megkérdőjelezhető a Törvényszék, és jogkérdés tekintetében utóbb a Bíróság előtt is, gyakran alkalmazza azt a technikát, hogy határozata megfogalmazásából is kitűnik a bíróságok „vezérdöntéseinek” figyelembevétele.

szerződések,²⁰ az alapjogok,²¹ a tagállamok közös alkotmányos hagyományai,²² erkölcsi értékek,²³ közös jogi hagyományok,²⁴ szokások²⁵ fényében való interpretáció is. A fogalmak tartalmának helyes megállapításához gyakran több módszer együttes alkalmazásával történő komplex értelmezésre van szükség.²⁶

Tekintélyes szakirodalom foglalkozik általában a jogértelmezés módszereivel, azon belül is a Bíróság által használt értelmezési módszertannal, de kialakult egy jogirodalmi vita is arról, hogy egyik vagy másik módszer alatt mit lehet érteni, illetve hogy egyáltalán módszertanra van szükség, vagy helyett igazodási pontokat,²⁷ értelmezési támpontokat²⁸ kell meghatározni. Akármelyik elképzelést is fogadjuk el, az bizonyosan állítható, hogy a jogértelmezési tevékenység az a kapcsolódási pont, ahol a legtöbb kölcsönhatás mutatható ki a tagállami és az európai bírósági bírói gyakorlat között. Alaptételünk tehát az, hogy a sajátos uniós jogértelmezési technikák megjelennek a tagállami bírói gyakorlatban, azaz az uniós jogi hatásra bizonyosan bővül a bírói jogértelmezési eszköztár. Erre a folyamatra lássunk néhány példát.

²⁰ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-344/04. The Queen, az International Air Transport Association és az European Low Fares Airline Association kérelmére kontra Department for Transport ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2006:10, 35. pont.

²¹ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-311/04. Algemene Scheeps Agentuur Dordrecht BV kontra Inspecteur der Belastingdienst – Douanedistrict Rotterdam ügyben 2006. január 12-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2006:23, 25. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-61/94. Az Európai Közösségek Bizottsága kontra Németországi Szövetségi Köztársaság ügyben 1996. szeptember 10-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1996:313, 52. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-286/02. Bellio F.lli kontra Prefettura di Treviso ügyben 2004. április 1-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2004:212, 33. pont.

²² EUSZ 6. cikk.

²³ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-275/92. Her Majesty's Customs and Excise kontra Gerhart Schindler és Jörg Schindler ügyben 1994. március 24-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1994:119, 58. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-124/97. Markku Juhani Läära, Cotswold Microsystems Ltd és Oy Transatlantic Software Ltd kontra Kihlakunnansyyttäjä (Jyväskylä) és Suomen valtio (Etat finlandais) ügyben 1999. szeptember 21-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1999:435, 33. pont.

²⁴ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-36/02. Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH kontra Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn ügyben 2004. október 14-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2004:614, 36. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-438/05. International Transport Workers' Federation és Finnish Seamen's Union kontra Viking Line ABP és OÜ Viking Line Eesti ügyben 2007. december 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:772, 75. pont.

²⁵ Európai Unió Bírósága – Törvényszék (Elsőfokú Bíróság): T-222/99., T-327/99. és T-329/99. Jean-Claude Martinez, Charles de Gaulle, Front national és Emma Bonino és társai kontra Európai Parlament egyesített ügyben 2001. október 2-án hozott ítélet, ECLI:EU:T:2001:242.

²⁶ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-283/81. Srl CILFIT és Lanificio di Gavardo SpA kontra Ministero della sanità ügyben 1982. október 6-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1982:335.

²⁷ Blutman László: Bírói jogértelmezés: az Európai Bíróság. *Kontroll*, 1. (2003), 1. 12–17.

²⁸ Blutman László: Egy empirikus jogértelmezéstan szükségessége. *Jogtudományi Közöny*, 63. (2008), 1. 9–13.

Az autonóm uniós jogi fogalmak és az uniós általános jogelvek hatása a tagállami bírói jogértelmezési tevékenységre

Ha uniós eleme van egy jogvitának, előfordul, hogy olyan autonóm fogalom használatára és értelmezésére van szükség, amely eltér a tisztán belföldi jogi fogalmaktól. Erre egy olyan példát hozhatunk, amely az autonóm uniós munkavállaló-fogalomhoz és az uniós jog egyik legfontosabb jogelvéhez, a nemek közötti diszkrimináció tilalmához kapcsolódik. A példaként hozott jogeset tényállása szerint egy nemzetközi ügyvédi iroda a vele együttműködésben álló magyar ügyvédek részére az elvégzett ügyvédi tanácsadási tevékenységük ellenértékéért havonta, az elvégzett tevékenységgel arányos díjazást fizetett, azoknak a megbízottjainak pedig, akik kiegészítő megállapodással az iroda társult partnereivé (*associated partners*) váltak, e havi díjazáson felül nyereségrészesedést is fizetett. A nyereségrészesedést a nemzetközi ügyvédi iroda több országban is irányadó szabályzata szerint számított pontértékek alapján állapították meg. Az ügyvédi iroda egyik társult partnere 2006-ban bejelentette, hogy gyermeket vár, erre tekintettel 2006 második negyedétől nem végzett semmilyen ügyvédi tevékenységet. 2008-ban a nemzetközi ügyvédi iroda irodavezetői feladatok ellátásával szerette volna e társult partnerét megbízni, aki ezt a feladatot második gyermekének születése miatt nem tudta elvállalni. 2009-ben viszont a gyermekei születése miatti távolmaradásából visszatérő társult partner jelezte, hogy újra kész a megbízását teljesíteni. A nemzetközi ügyvédi iroda azonban ekkor már az együttműködést nem kívánta folytatni, és a társult partnere munkavégzésére nem tartott igényt. A felek között a felmondási időre járó megbízási díj és nyereségrészesedés kifizetése tekintetében alakult ki vita.

Az ügyben eljáró bíróságoknak a nyereségrészesedéssel kapcsolatos igény kapcsán több európai jogi kérdésben is állást kellett foglalnia. A jogviszony 2008-ban közölt felmondással történt megszüntetése tekintetében jelentőséget kellett tulajdonítani a nemzetközi ügyvédi iroda várandós, illetve gyermekvállalás miatt távol maradó társult partnerekkel kapcsolatban folytatott gyakorlatának. Ennek jogelvi szinten azért volt jelentősége, mert a Bíróság rámutatott arra, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalma és különösen a nők elbocsátás elleni védelme a szülési szabadság, a terhesség teljes időtartama alatt fennáll. A terhesség okán vagy olyan okból történő elbocsátás, amely alapvetően a várandós állapoton alapul, csak nőket érinthet, tehát közvetlen nemen alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül.²⁹ A gyermek születésével összefüggő elbocsátás attól függetlenül ellentétes az uniós normákkal, hogy mikor történt az elbocsátásról szóló

²⁹ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-460/06. Nadine Paquay kontra Société d’architectes Hoet + Minne SPRL ügyben 2007. október 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:601, 29. pont.

döntés közlése, még akkor is, ha a döntést a szüléssel kapcsolatos védelmi időszakot követően közzölték.³⁰ A Bíróság alkalmazhatónak ítélte az egyenlő bánásmód alkalmazását elbocsátás esetén mind a köz-, mind a magánszektorban.³¹ Ezzel azonos védelmi szintre helyezte a (várandós) munkavállalót és az önálló munkavállalót az egyenlő bánásmód elvének gyakorlatában.³²

A felek jogvitájában a jogviszony megszűnése tekintetében irányadóak voltak az uniós jog autonóm fogalmai is. A munkavállaló és munkaviszony uniós jogi fogalma eltér a tagállami munkajogi fogalomtól.³³ Uniós jogi értelemben munkavállalónak kell tekinteni minden személyt, aki valós és tényleges munkát végez, kizárva az olyan egyszerűbb tevékenységeket, amelyek jelentősége kifejezetten csekély, és kiegészítő jellegűek. A munkaviszonynak jellemzője az a körülmény, hogy valamely személy meghatározott ideig, más javára és más irányítása alatt, díjazás ellenében szolgáltatást nyújt.³⁴ E fogalomnak a társult partner által végzett személyhez kötött tevékenység megfelelt, függetlenül attól, hogy a jogviszonyukat a felek a magyar jog fogalmait alkalmazva megbízási jogviszonynak tekintették, így magyar jogi értelemben az a jogviszony nem minősült munkaviszonynak. A várandós vagy gyermekágyas nők jogai terén a férfiak és nők egyenlőségére vonatkozó uniós szabályok célja a várandós vagy gyermekágyas munkavállalóknak a szülés előtt és után való védelme. Nem lehetne elérni e célkitűzést, ha a várandós nők elbocsátásával szemben az uniós jogban biztosított védelem a foglalkoztatási jogviszonyuk nemzeti

³⁰ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-460/06. Nadine Paquay kontra Société d'architectes Hoet + Minne SPRL ügyben 2007. október 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2007:601, 54. pont.

³¹ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-232/09. Dita Danosa kontra LKB Lízings SIA ügyben 2010. november 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2010:674, 65. pont.

³² Előbbi esetben a Tanács 1992. október 19-i 92/85/EGK irányelve (a várandós, a gyermekágyas vagy szoptató munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről) hatálya alatt, utóbbi esetben a Tanács 1986. december 11-i irányelve (valamely önálló vállalkozói tevékenységet, beleértve a mezőgazdasági tevékenységet is, folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, valamint az önálló vállalkozó nők terhességi és anyasági védelméről), illetve az azt felváltó, az Európai Parlament és a Tanács 2010. július 7-i 2010/41/EU irányelve (az önálló vállalkozói tevékenységet folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról és a 86/613/EGK tanácsi irányelv hatályaon kívül helyezéséről) hatálya alatt tiltott az egyenlő bánásmód elvének megsértésével nem alapuló közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés.

³³ Modern fogalmi kérdéseire lásd Strihó Krisztina: A munkajog a digitalizáció világában. *Erdélyi Jogélet*, 3. (2020), 4. 157–169.

³⁴ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-66/85. Deborah Lawrie-Blum kontra Land Baden-Württemberg ügyben 1983. július 3-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:1986:284, 16–17. pont; Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-138/02. Brian Francis Collins kontra Secretary of State for Work and Pensions ügyben 2004. március 23-án hozott ítélet, ECLI:EU:C:2004:172 26. pont.

jog szerinti hivatalos minősítésétől vagy attól függne, hogy alkalmazásukkor egyik vagy másik szerződésfajtát – jelen esetben munkaviszony vagy megbízási jogviszony – választották.³⁵

A konkrét ügyben a hátrányos megkülönböztetés a nemen alapuló okon túl azért is releváns volt, mert a nemzetközi ügyvédi iroda más országokban a női társult partnereivel szemben alkalmazta a saját szabályzata szerinti nyereségrészesedés-számítási módszert, ugyanakkor a konkrét ügyben – arra történő hivatkozással, hogy a felmondás közlését megelőző félévben a társult partnere munkát nem végzett – a nyereségrészesedés kifizetését megtagadta. A nemzetközi ügyvédi iroda a várandós társult partnereivel igazolhatóan olyan gyakorlatot folytatott – amelyet országra és jogviszonyra tekintet nélkül valamennyi társult partnerével szemben alkalmazott –, hogy a várandósságot megelőző utolsó munkában töltött évben elért nyereségpontjai figyelembevételével számította a társult partneri jogviszonyban a díjazást és a nyereségrészesedést. Ezért ennek megfelelően kellett a nemzetközi ügyvédi irodának az uniós jog autonóm munkavállaló fogalmának és az uniós jog egyik alapvető jogelvének együttes értelmezésével és alkalmazásával a társult partnere részére kifizetést teljesíteni, az ezzel ellentétes elszámolás ugyanis sértene az egyenlő elbánás elvét.³⁶

Az értelmezési kötelezettség elve

Találunk arra is példát, hogy a jogértelmezési tevékenység lényegéből adódó értelmezési kötelezettség vagy más néven közvetett hatály elvét a tagállami bírói gyakorlat teszi „élő joggá”. A példaként használt ügy³⁷ rövid tényállása szerint a peres felek között 2010. június 5-én ingatlan időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló üdülőhasználati (*timesharing*)³⁸ szerződés jött létre. A felek 25 ezer forint szerződéskötési díjat határoztak meg. Kikötötték, hogy miután az értékesítő a jogosulttól a szerződés megkötésétől számított 15 napon belül fizetést semmilyen jogcímen nem követelhet és nem fogadhat el, ezért a felperes az üdülőhasználati jog ellenértékét ügyvédi letétbe helyezi. A felperes a letétbehelyezési kötelezettségének eleget tett.

³⁵ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-232/09. Dita Danosa kontra LKB Lizings SIA ügyben 2010. november 11-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2010:674, 68–69. pont.

³⁶ Kúria Pfv.V.21.851/2014/5. ítélet.

³⁷ Kúria Pfv.V.21.571/2014/6. ítélet.

³⁸ E szerződésfajta lényeges vonásaira lásd Papp Tekla: A timeshare és a timesharing-szerződés. In Benke József – Fabó Tibor (szerk.): *A puro pura defluit aqua. Ünnepi tanulmányok Nochtá Tibor professzor 60. születésnapja tiszteletére*. Pécs, PTE ÁJK, 2018. 221–232.

A szerződés megkötésének időpontjára tekintettel még irányadó volt a jogviszonyra a 94/47/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: 94/47/EK irányelv), illetve az azt implementáló 20/1999. (II. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 20/1999. Korm. rendelet). A 94/47/EK irányelv (11) és (12) preambulumbekzdése, valamint 5. cikk (3) bekezdése, 6. és 10. cikke együttes értelmezése alapján megállapítható, hogy az irányelv célja a fogyasztó számára olyan egyoldalú, a szerződés megkötésére visszamenőleges hatályú – lényegében csak a szerződés megkötéséből eredő költségek vállalkozásnak való megtérítésével járó – szerződést felbontó hatalmasság biztosítása, amely a másik szerződő fél (a vállalkozás) szerződésszegésétől független, objektív jogintézmény. Annak érdekében, hogy a fogyasztó számára a meggondolás joga gyakorlatilag jogkövetkezményektől mentesen biztosított legyen, úgy rendelkezik az irányelv, hogy tilos az elállásra nyitva álló időtartam előtt bármiféle előleg fizetése, függetlenül annak formájától (harmadik személy kezéhez teljesítés, letét stb.). A tilalom megsértésének jogkövetkezményét az irányelv maga nem rendezi, amiből az következik, hogy erre a tagállamok joga az irányadó.

Az üdülőhasználati szerződésekhez kapcsolódó ügyvédi letéti szerződés megkötését *expressis verbis* csak a 2011. szeptember 1-jétől hatályos új, 141/2011. (VII. 21.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 141/2011. Korm. rendelet)³⁹ tiltotta meg. A Kúria azonban ebben a jogvitában megállapította, hogy habár az irányelvet a magyar jogba implementáló 20/1999. Korm. rendelet 11. § (1) bekezdése megfelel az irányelvi célnak, az ügyvédi letétbe helyezési kötelezettség előírása azonban akkor sem, ha a korabeli magyar szabályozás ezt nem tiltotta. A Kúria felhasználta érvelésében az elállási jog gyakorlásával összefüggésben született versenyhatósági döntéseket és az azokat felülvizsgáló⁴⁰ bírósági határozatokat,⁴¹ amelyekben megállapították, hogy az elállásra nyitva álló határidő letelte előtt az ügyvédi letétbe helyezési kötelezettség előírása a szerződés aláírásakor hozott döntés megmásíthatatlanságának érzését erősíti, azaz a fogyasztói döntés nem tisztességes befolyásolására alkalmas. A döntés érvelésének súlypontjában azonban az értelmezési kötelezettség elvének használata állt. A 20/1999. Korm. rendelet ugyanis a 94/47/EK irányelv magyar jogba történő implementálását tűzte ki célul, a 94/47/EK irányelv 6. cikke pedig egyértelmű követelményként írta elő, hogy

³⁹ 141/2011. (VII. 21.) Korm. rendelet a szállás időben megosztott használati jogára, a hosszú távra szóló üdülési termékekre vonatkozó szerződésekről, valamint a tartós szálláshasználati szolgáltatási tevékenységről.

⁴⁰ Az értelmezés módszertana szempontjából lásd analógiával a Bizottság határozatainak Bíróság általi felülvizsgálatát: Anikó Edit Szűcs: *Judicial review of the merger decisions of the European Commission. Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 6. (2018), 1. 272–289.

⁴¹ Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.379/2003/3. 2.Kf.27.279/2005/9. számú ítéletei és az alapjául szolgáló közigazgatási határozatok.

a tagállamok jogszabályaikban rendelkezzenek minden olyan előleg tilalmáról, amelyet a vásárló annak az időtartamnak a lejárta előtt fizetne, amelynek folyamán még élhet elállási jogával. Az irányelv célkitűzéseivel a tagállami jog csak akkor állhat összhangban, ha a tagállami jog (20/1999. Korm. rendelet) irányelv fényében történő értelmezésével⁴² tiltottnak tekintik a perbelihez hasonló ügyvédi letétbe helyezési kötelezettségre vonatkozó szerződési előírásokat, függetlenül attól, hogy szövegszerűen ilyen tilalmat a 141/2011. Korm. rendelet nem tartalmaz. Csak így biztosítható ugyanis a tagállami jog irányelv fényében történő értelmezésének kötelezettsége.⁴³

E sorokkal kívánok boldog születésnapot az ünnepeltnek!

⁴² Lásd erről: Bóka János – Simon Károly László: *Jogharmonizáció*. Budapest, NKE KTI, 2020. 49–50.

⁴³ Európai Unió Bírósága – Bíróság: C-14/83. Sabine von Colson és Elisabeth Kamann kontra Land Nordrhein-Westfalen ügyben 1984. április 10-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:1984:153.

Irodalomjegyzék

- Blutman László: Bírói jogértelmezés: az Európai Bíróság. *Kontroll*, 1. (2003), 1. 6–27. Online: http://acta.bibl.u-szeged.hu/63783/1/kontroll_2003_001_006-027.pdf
- Blutman László: Egy empirikus jogértelmezéstan szükségessége. *Jogtudományi Közlöny*, 63. (2008), 1. 3–13.
- Bóka János – Simon Károly László: *Jogharmonizáció*. Budapest, NKE KTI, 2020.
- Gombos Katalin: *Bírói jogvédelem az Európai Unióban – Lisszabon után*. Budapest, CompLex, 2011.
- Kelsen, Hans: *Tiszta jogtan*. Ford. Bibó István. Budapest, Rejtjel, 2001.
- Kozák, Kornélia: Die Abgrenzung zwischen der Niederlassungsfreiheit und dem freien Dienstleistungsverkehr. In Christian Schubel – Stephan Kirste – Peter-Christian Müller-Graff (szerk.): *Jahrbuch für Vergleichende Staats- und Rechtswissenschaften – 2013*. Baden-Baden, Nomos, 2014. 135–157. Online: <https://doi.org/10.5771/9783845253473-135>
- Lenaerts, Koen: L'égalité de traitement en droit communautaire. Un principe unique aux apparences multiples. *Cahiers de droit européen*, 27. (1991), 1–2. 3–41.
- MacCormick, D. Neil – Robert S. Summers: *Interpreting statutes: A comparative study*. New York, Routledge, 2016. Online: <https://doi.org/10.4324/9781315251882>
- Papp Tekla: A timeshare és a timesharing-szerződés. In Benke József – Fabó Tibor (szerk.): *A puro pura defluit aqua. Ünnepi tanulmányok Nochta Tibor professzor 60. születésnapja tiszteletére*. Pécs, PTE ÁJK, 2018. 221–232.
- Stone Sweet, Alec: *The judicial construction of Europe*. Oxford, Oxford University Press, 2004. Online: <https://doi.org/10.1093/019927553X.001.0001>
- Strihó Krisztina: A munkajog a digitalizáció világában. *Erdélyi Jogélet*, 3. (2020), 4. 157–169. Online: <https://doi.org/10.47745/ERJOG.2020.04.12>
- Szűcs Anikó Edit: Judicial review of the merger decisions of the European Commission. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 6. (2018), 1. 272–289. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/ppbmk/article/view/1472>
- Tamás András: Bíró és törvény – Az ítélkezés szabadságfoka. *Magyar Jog*, 57. (2010), 6. 339–348.